

О Мајци Божијој

Данашњој беседи приступам с изузетним трепетом, јер ми се чини да има ствари толико светих да их можда не треба ни помињати. Желим да поразговарам с вама о Мајци Божијој.

Већ сам рекао да је храм оно тајанствено место на којем у потпуности Својим животом и присуством живи Сам Триједини Бог: непојамни Отац, Који ипак кроз наше заједничарење са Христом постаје и наш Отац; и Син, Који је постао човек, један од нас, остајући Бог у потпуном смислу ове речи, Који је, по Својим сопственим речима, наш Брат и Друг (Мт. 28, 10; Јн. 15, 15); и Дух Свети, Који се шаље и прожима нас, и постепено нас преображава, делимично по мери наше вере, делимично сразмерно с чистотом нашег живота, али још више – по мери Божије љубави и снисхођења према нама.

Говорио сам о томе да пунота Божанског Присуства овде обитава с нама, у дубинама олтара, и прелива се у храм у којем се сви налазимо, и даље тече као талас у цео свет, који је Бог створио због Своје неизрециве и за нас непојамне љубави и који је спасио од погибелји по цену смрти сопственог Сина.

Говорио сам вам да налазећи се овде ми нисмо до краја свесни да је храм препун светих анђела, наших чувара, али такође и анђела Божјих, који су присутни свуда где се поје у славу Божију, где се људи клањају Њему, Живом Богу. Ми то не видимо исто као што не видимо да су међу нама свеци, који нас окружују, који се налазе овде, молећи се за сваког од оних који носе њихово име, молећи се за наш храм, за руски народ, за Православну Цркву, за свет, којем је потребно спасење. Њих такође не видимо, иако понекад осећамо присуство светаца, исто као и анђеоско присуство – тако јасно, тако очигледно.

Али, поред тога, постоји дивна беседа једног од пустињака из древних времена, који је рекао: ко је видео брата свог, видео је Бога свог: икону, живу икону, не Самог Бога, већ човека, прожетог Божанским присуством кроз Крштење, кроз дар Светог Духа и кроз причешћивање Пречистим Телом и Крвљу Господа и Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа. Иконе су нам дате како бисмо могли да гледамо и да видимо невидљиво, али као што сам већ рекао, иза видљивог морамо научити да доживљавамо присуство невидљивог. Јован Дамаскин нам у једном од својих дела каже да ако желимо да научимо својој вери човека којем је она још увек туђа, можемо да га доведемо пред иконостас и нека гледа иконе. Ту ће видети присуство Христа, Мајке Божије, запазиће свете архангеле Михаила и Гаврила, Гаврила који је анђео Благовести, и Михаила, који нас упозорава да не смео олако да уђемо у олтар, исто као што је био постављен на врата раја како нико не би смео да крочи у рај неочишћен, неосвећен животом, смрћу, крвљу, благодаћу Самог Христа.

И ево, данас желим да поразговарам с вама, не о икони као таквој, него о Мајци Божијој. Већ сам неколико пута говорио о томе да у олтар улазимо кроз царске двери, кроз које нико нема права да уђе осим Самог Христа. Кад свештеник или ђакон долазе на рукополагање ја их увек задржим на овом месту и упозорим: пази, први пут ћеш прекорачити ову границу. Њу може да прекорачи само Лично Христос, Бог, Који је постао човек, а ти сад можеш да је прекорачиш само ако се толико препустиш Богу, ако се тако сјединиш с Њим да постанеш као икона, и више од тога – носилац у самом себи Његовог присуства. То је врло страшно. То је страшно зато што ступаш у област у коју само Христос има право да ступи и улазиш управо као икона, како би био Његово видљиво

дејство и Његов глас, који савршава тајанствену службу. Зато што саму службу не може да саврши ниједан човек, да освети хлеб, да освети вино, тако да постану Тело и Крв Христа – то нико не може. И у самој молитви пре освећења Дарова нам се каже: *Ти си, Господе, и Онај Који се приноси и Онај Који приноси, и Онај Који прима и дели*. А пре тога се молимо да Дух Свети сиђе на овај хлеб, на ово вино и да силом Светог Духа они постану причесници у тајни Христовог Оваплоћења.

Вратићемо се на ово, али сад желим да кажем нешто о томе да ове двери, царске двери по правилу носе икону Мајке Божије. У извесном смислу се може рећи да је Мајка Божија – Небеске Двери. Двери, кроз које Живи Бог ступа у свет. Двери, кроз које Он овај свет Својим Оваплоћењем уноси у дубине Божанског присуства.

Сад желим да почнем да говорим о Мајци Божијој. Можда нећу стићи све да кажем данас, зато што нећу да журим, јер желим да вам кажем оно што се мени чини да је суштинско, мада је, наравно, моје схватање врло ограничено. Међутим, рећи ћу оно што ће се можда одазвати у вашој души, у вашем сопственом искуству и оно ће обогатити, даће живот речима које ћу изговорити.

Желим да говорим с вама о празницима Мајке Божије по реду, не о њиховој литургијској форми, већ о њиховој суштини и значењу на путу нашег спасења, и наравно, пре свега о Рођењу Пресвете Богородице.

Мајка Божија се родила од старих родитеља, кад је у њима већ умрла свака телесна жеља, свака страственост и кад је између њих остала *само* – ако се ова реч може употребити у таквом контексту – света, чиста љубав, способност да једно у другом виде образ Божји, способност да се предају једно другом, а не да поседују једно друго. Дјева Богородица се родила ван људске страсти, родила се из људске очишћене и освећене љубави.

Већ сам вам говорио о томе да Христов родослов има врло велики значај. То није само сећање на то ко су били Његови преци, то је сећање на то како је од тренутка стварања света и без обзира на пад, један род после другог остајао веран Богу, и како се један нараштај за другим, без обзира на греховност, поново и поново посвећивао Богу. И у овом процесу је сваки нараштај у себи омивао нешто од оне греховности, која је пала на све човечанство у тренутку кад су се наши прародитељи окренули од пуноте богоопштења и делимично погрузили у тварност, остајући ипак људи који поштују Бога, који Му се клањају. И свако поколење је чистило у себи нешто што је било пренето другим поколењима, али још није било до краја очишћено. Сваки нараштај је обнављао душевност и плот следећег нараштаја. И кад је ово постепено очишћење кроз веру, кроз оданост Живом Богу без обзира на људску слабост достигло максимум такве чистоте, коју видимо у Јоакиму и Ани, у родитељима Мајке Божије, могла је да се роди Мајка оваплоћеног Сина Божијег. Сви нараштаји у Њој могу да виде себе онаквима каквима их је Бог желео, могу да виде своју непоколебљиву лепоту, ослобођену од греховности која је лежала на њиховим плећима.

И родила се Дјева Богородица, без мрље, без порока, не зато што Ју је Бог чудом, делујући једнострано, очистио од сваке греховности, већ зато што се цело човечанство, хиљадама година чистило из нараштаја у нараштај, припремајући Богу сасуд Оваплоћења. Како је ово дивно и како је значајно! Зато што у личности Мајке Божије цео свет учествује својом чежњом за Богом, својом устремљеношћу ка Њему, својим подвигом очишћења, својим покајањем тамо где очишћење не полази за руком, учествује у рађању Пресвете

Богородице и преко Ње – у оваплоћењу Сина Божијег. То је тако дивно: цео свет учествује у овом чуду. То није нешто што се десило негде, у запећку историје и географије, то је труд, то је подвиг свег човечанства.

И Мајка Божија је плод овог подвига, све ове борбе за чистоту и истину, борбе целог света да се очисти. Није случајно што Је називамо Пречистом Дјевом Богородицом. Она није била очишћена једностраном одлуком Бога, Она је дар земље, дар човечанства Богу, како би Он могао да постане човек. Овде се срећу две дивне ствари. С једне стране, оно што сам вам сад рекао о улози човечанства у Оваплоћењу, а с друге стране, оно о чему сам већ подробно говорио: да је Бог и Отац Свог сопственог рођеног Сина дао на смрт како би спасио ово човечанство, али је и човечанство било крик земље, оно је чак и у својој греховности било устремљено ка Богу. Овде у личности Мајке Божије почиње наше спасење. Оно не почиње ни од чега, од нуле, оно је завршетак целог пута човечанства. И Пречиста Дјева Богородица у Својој чистоти пребива пред лицем Божјим оваплоћујући сву богоустремљеност и сву чистоту свег човечанства.

Не знамо ништа о првим годинама живота Богомајке, иако у апокрифним Јеванђељима постоје дирљиве, миле приче о томе шта је могло да представља Њено детињство. Међутим, у својој мудрости Јеванђеље и Црква не говоре ништа о томе шта се дешавало, пошто је то толико дубоко и толико свето и тајанствено да о томе није могуће говорити. То не може ни да се изрази, ни да се схвати. Човек у томе делимично може да постане заједничар у светости, али не разумом, не речју.

Даље слаavimo празник Ваведења Мајке Божије у храм. Опет, овде је све символ. Говори се о томе да су Је родитељи довели у Јерусалимски храм, да Ју је првосвештеник примио и увео у Светињу над Светињама, у коју је само првосвештеник имао права да уђе, само једном годишње и то тек након што освети себе. Међутим, не ради се о томе да је Мајка Божија физички узета, уведена у ово тајанствено место, овде се ради о томе да је кад је достигла дечју зрелост, али такву зрелост коју ми не знамо, Она ушла у Светињу над Светињама, односно у област такве дубине богоопштења, у коју није могао да се погрузи чак ни првосвештеник, чак ни кад је био освећен. Она је ушла у ове дубине и пребивала је у њима – чистотом, молитвом, заједничарењем с Богом, нераздвојним јединством с Њим. И овде је дошла до пуноте оне зрелости која је учинила за Њу могућим не само да постане сасуд Оваплоћења Божијег, не, већ да учини могућим Богооваплоћење, подаривши Богу људску плоть, људску душу, људску природу, очишћену и освећену тако да је Бог могао да се сједини с овом људском природом, и ова људска природа није изгорела од тог сусрета, и Бог није био понижен овим сусретом. То је био период у животу Мајке Божије кад је Она живела обичним људским животом, наизглед поступајући као сви, али живећи таквом пунотом заједничарења с Богом о којој нико није имао појма, зато што је, да би се то схватило, требало бити на нивоу Њене светости. Њена обична људска природа као да је покривалом заклањала пред очима свих ону дубину јединства с Богом која Јој је припадала.

И дошло је време Њених зарука. Заручена је с праведним Јосифом. Он је био већ стар човек, пре тога је био у браку, имао је децу. Исто као и у родитељима Мајке Божије, све земаљско, телесно и душевно у малом смислу ове речи је изгорело, остао је само човек који је у потпуности припадао Богу. И они су били заручени. Није случајно што се Јосиф назива Заручником, он се не назива мужем, пошто они никад нису ступили у телесни, вештаствени брак. Он је био Њен заручник и чувар Њене девствености и светости.

И после извесног времена анђео се јавио Мајци Божијој и рекао Јој је да ће се у Њој оваплотити Сам Бог – Бог, Којег она вештаствено није познавала, наравно, али Којег је тако дубоко спознала од самог Свог рођења, до Чије дубине познања је дошла у време које је по предању, провела у Светињи над Светињама, у којој су Је, како се каже у једном Њеном житију, анђели Божији хранили небеским хлебом... Анђео је дошао и објавио Јој је да ће се од Ње родити Син Божји и да ће кроз Њу постати Син Човечији. „Како је то могуће, јер Ја не знам за мужа!“ „Да,“ каже анђео, „Дух Свети ће сићи на Тебе, осениће Те сила Вишњег и Онај Којег родиш назваће се Светим, назваће се Светињом, Самом Светошћу Која је постала телесност...“ Мајка Божија није почела да говори било шта против тога, није почела да поставља питања о томе како је то могуће. Препознала је анђела као духа чистоте, препознала је ову вест као вест од Бога и одговорила: *Нека Ми буде по речи Твојој* (Лк. 1, 37).

И овде се десило оно о чему свети Григорије Палама каже да је оваплоћење Сина Божијег било подједнако немогуће без пристанка Мајке Божије, без воље Мајке Божије, као што је немогуће било без воље Оца. Овде су и Отац и Пречиста Дјева подједнако учинили могућим Оваплоћење Сина Божијег. Како да се не клањамо пред савршеном чистотом Мајке Божије, Која је ово учинила могућим? И од Ње се силом Светог Духа, родио Спаситељ света, Христос.

Сви ми знамо икону Рођења Христовог, али размислите о ономе што се тада дешавало. Да би се уписали по закону за римски цензус Мајка Божија и Јосиф су из Назарета морали да иду у Витлејем. Они су били сиромашни људи, тражили су пристаниште, али им нико није отворио врата, *нико*. Људи су видели младу трудну жену и старог човека, и свака породица је видећи их говорила: „Не, у нашој кући нам је лепо и без вас, топло нам је, овде смо сви своји. Имамо хране, имамо огњиште, идите даље, одлазите од нас.“ И у овом великом, бесконачно великом свету у којем се све то дешавало, Мајка Божија је у пратњи једино Јосифа Заручника, тражила Себи пристаниште. Међутим, усамљеност је била само привидна. У Њој се, како се каже у једној од црквених молитава, као у царском дворцу, налазио Творац света, Син Божји, Христос. Око њих су невидљиво били анђели Божији, иако нико то није видео.

И напослетку су дошли до пећине, у којој су могли да се сакрију од ноћне хладноће. У њој су биле животиње. Животиње су их примиле, оне су дале Мајци Божијој да положи Своје новорођено Дете на ону сламу која би им иначе послужила као храна. Животиње су препознале Мајку Божију и Сина Божијег. Међутим, постоји икона која нам говори о ономе што се тада десило, очима које су већ виделе будућност. То је икона коју сам вам већ описивао, древна грчка икона. Уместо јасли стоји олтар, направљен од розе камења, олтар на којем треба да буде принета жртва, на којем неко треба да умре. И на овом олтару лежи Син Божји. То је већ прозрење. Ово прозрење је наступило касније, кад су људи већ сазнали да је Дете Које се родило од Мајке Божије – Син Божји, Који је дошао у свет на смрт. Можемо то да видимо, а тада то нико није могао да види. И ове јасле су невидљиво биле управо овај олтар. Христос је положен у јасле у окружењу ових животиња, које су у Њему виделе немоћно, незаштићено дете и својим дахом су Га грејале. Поред су били Мајка Божија и Јосиф, и наравно, на иконама видимо оно што тада нико није видео: анђеле Божије како се клањају новорођеном Сину Божијем.

Затим су се Мајка Божија и Јосиф вратили кући. Дошло је време да се Дете донесе у храм, то је Срећење, сусрет. Сусрет с ким? Са Симеоном Богопримцем, са старцем, који је праведно проживео свој живот и којем је било обећано да неће умрети пре него што

види Спасење Божије. И кад је Мајка Божија донела Младенца Христа да Га стави пред Бога, Симеон Га је узео на руке и казао: *Ниње отпушчајешчи раба Твојега, Владико, по глаголу Твојему с миром, јако видјеста очи моји спасеније Твоје, јеже јеси уготовал пред лицем всјех људеј, Свјет, во откровеније јазков и славу људеј Твојих Израиља* (Лк. 2, 29-32).¹ Међутим, он је изрекао и друге речи, он је Мајци Божијој рекао да ће мач проћи кроз Њено срце (Лк. 2, 35), као да је упозорава на оно што ће се десити Њеном Детету кад израсте у пуну меру Свог призвања и Свог узраста.

Ово доношење деце у храм почело је после одласка јеврејског народа из Египта. Да би овај народ који је неколико векова робовао у Египту, био пуштен, силом Мојсијеве молитве и дела догодио се низ страшних чуда. Међутим, најстрашније чудо које је на одлучујући начин одредило даље деловање фараона јесте то што су сви египатски првенци умрли, убили су их анђели Божији (2 Мојс. 12, 29). Међутим, кад су Јевреји отишли слободни из египатске земље било им је речено да за откуп оне деце која су погинула због њих, сваког прворођеног сина сваке породице морају донети на дар Богу и да Бог има право живота и смрти над сваким од ове деце.

Вековима се ништа није дешавало овој деци, она су припадала Богу, служила су Му, али смрт није сустизала ове првенце све до тренутка кад је принет један Младенац – Син Божји, Син Дјеве, Христос. У том тренутку Он је предат Богу на смрт и ова смрт Га је сустигла тридесет три године касније на Голготи. Једини од првенаца ирзаиљских, над Њим се испунило ово страшно пророчанство, и Он је умро, дајући Свој живот, дајући сав Свој живот ради спасења света.

На овоме ћу завршити данашњу беседу. Сад ћемо мало поћутати, а онда ћемо се помолити са захвалношћу Мајци Божијој Која је принела на смрт Свог Сина, зато што је знала да Бог има право живота и смрти над Њим, принела Га је на смрт исто као што је Отац Небески предао на смрт Свог Јединородног Сина. Размислите: Мајка Божија је као икона Бога и Оца, Обоје дају Свог вољеног, јединородног Сина на смрт како би други могли да живе.

Другој беседи о Мајци Божијој не приступам само с трепетом, већ и са страхом. Како је страшно приближити се таквој светињи с осећањем да је чак и размишљати о Мајци Божијој, говорити о Њој – смело... Ја собом никако не могу да Је оскрнавим, али могу да покажем своје дубоко несхватање Њене чистоте, Њене светости. Ипак, сматрам да треба да кажем нешто о Њој како бисмо сви ми дубље и јасније схватили све што смо у стању да схватимо о Мајци Божијој. Потрудићу се да поделим с вама оно што се у току многих-многих година накупило у мом срцу, у уму, с надом да ће оно што будем рекао пробудити у вама ваше сопствено искуство, које можда бесконачно превазилази моје искуство и по чистоти, и по светости, и по дубини поимања. Зато се помолите да ме Господ не осуди због тога што се усуђујем да говорим о Његовој Пречистој Мајци.

Прошли пут смо стали код јеванђељске приче о томе како је Пречиста Дјева Богородица донела у храм Младенца Господа нашег Исуса Христа, како су Је тамо дочекали Симеон Богопримац и Ана Пророчица и како Јој је речено да ће кроз Њено срце проћи мач, да ће због Младенца Којег приноси поднети такво страдање, које ни они који су о њему говорили нису схватили, које ми никако не можемо да измеримо. Симеон и Ана

¹ Сад отпушташ у миру слугу Својега, Господе, по ријечи Својој; јер видјеше очи моје спасење Твоје, које си уготовио пред лицем свију народа. Свјетлост, да просвјећује незнабошце, и славу народа Твојега Израиља.

су не знајући шта ће се тачно десити, знали да ово Дете треба да прође кроз најстрашније што човек може да замисли ради спасења других.

И сад смо приступили другом моменту. Пречиста Дјева је доневши Свог Сина Богу на дар отишла кући с Њим на рукама. И почеле су да теку године Христовог детињства, Његове младости, Његових сусрета са свима онима који су окруживали њихов дом. Јер, живели су у малом граду. Наш Спаситељ је имао вршњаке. Постоје приче, рећи ћемо, измишљене, али које ипак изражавају неко унутрашње искуство о томе што је био младић Исус за Своју околину. Људи из околине нису знали да је Он – Син Божји, Који је дошао у телу, да је Он Онај Који треба да спаси свет Својом смрћу и Својим Васкрсењем. Знали су и видели само то да је Он, иако им је у свему сличан на неки начин, у извесном смислу потпуно другачији. У Њему је постојала чистота, постојала је тишина, постојала је неизмерна дубина, постојала је љубав. И они који су Га окруживали доживљавали су нешто од тога.

Касније су се срели, али више не као деца, него као одрасли људи и неки од њих су постали Његови ученици: Натанаил, Петар, Андреј и други. Он је растао под покровом Пречисте Дјеве Богородице, али и под покровом Јосифа Заручника. У личности Јосифа Заручника поред Исуса је стајао човек савршене чистоте, којем је Бог поверио да буде чувар Пречисте Дјеве Богородице. И у току ових година Христовог одрастања постоји само једна прича о Њему и Мајци Божијој. (Сад не говоримо о Спаситељу Христу, већ о Мајци Божијој и зато ћу се задржати само на ономе што се односи на Њу.)

Постоји прича (Лк. 2, 42-52) о томе како се након годишњег ходочашћа у Јерусалим Пречиста Дјева Богородица заједно с Јосифом Заручником враћала кући. Цело село се враћало заједно, помешала су се деца из свих породица и тек следећег дана су Јосиф и Пречиста Дјева открили да се Христос не налази међу Својим вршњацима и уплашили су се: како је могао да нестане? Вратили су се у Јерусалим и кренули на место с којег су пошли – у храм. И тамо су открили дванаестогодишњег Сина Мајке Божије, окруженог учитељима, рабинима, јеврејским наставницима, којима је постављао питања као да их позива на нову мисао, на ново поимање и Сам је одговарао на њихова питања тако да су се сви дивили мудрости овог дванаестогодишњег Дечака. И кад Му се Пречиста Дјева обратила с тихим прекором: како си могао да нас оставиш у таквој недоумици где си, шта Ти се десило? – Христос је дао одговор који је вероватно једино Мати Божија могла да прими до дубине душе: „Треба да будем тамо где је Мој Отац. Моје место је овде, у храму, Моје место је тамо где се говори о Богу.“ Не знамо више ништа, али нам је речено да је Мајка Божија ове и многе друге речи слагала у Свом срцу. Једино Она је могла да разуме дубину ових речи. Једино Она је тада знала да то нису просто дечје речи, већ да су то речи истине, речи Самог Бога. Христос овде први пут тако јасно говори о томе Ко је Он, и говори то једином човеку који у свој дубини, иако још не увек у потпуности, може да схвати Његове речи.

После тога су се Богородица, Јосиф и Спаситељ Христос вратили кући. Године су протицале. Јеванђеље нам више ништа не говори о овим годинама, знамо само да је Христос растао телом и разумом, свим садржајем људске душе, али ово узрастање нико није могао да измери, зато што је Његова мера била Божанска, а не само људска.

А затим, постоји друга прича, већ касније, кад је Христос изашао на проповед, кад су људи почели да Га упознају, да Му прибегавају: то је прича о томе како је Христос био позван на брачни пир (Јн. 2, 1-11). Невеста и женик, родитељи, најближи људи, и

Пречиста Дјева Богородица је била позвана, и Христос је био позван. И у извесном тренутку на овај прачни пир је пала сенка: породица је била сиромашна, све је било изнето пред госте. Божија Мајка је приметила да гости још толико желе да буду заједно, да преломе хлеб заједно, да попију пехар заједно, а вина више није било. И Она се тада обратила Свом Сину с тако неочекиваном вером и рекла је: „Немају довољно вина,“ као да Му тиме каже: „Знам да можеш да учиниш чудо да њихова радост буде потпуна, да њихова међусобна љубав, која у браку на изванредан начин представља образ вечне љубави и вечног Царства Божијег, буде потпуна до краја.“ И Христос је Својој Мајци поставио питање. На словенском језику оно звучи оштро, грубо: „Што Тебе и Мње?“ али треба га видети на други начин. То не значи: „Шта Тебе брига за то?“ То не значи: „Зашто Ме узнемираваш?“ То значи: „Шта да учинимо да њихов пир буде брачни пир у потпуном смислу речи?“ Мајка Божија Му није дала никакав савет, али је у одговор на Њену веру Христос учинио чудо – осветио је воду која је постала вино.

Ово чудо има јако много страна. И понекад ми се чини да је ова брачна вечера, овај брачни пир – на изванредан начин праобраз Тајне вечере коју је Христос савршио са Својим ученицима пре Своје смрти. Брачни пир је пир међусобне љубави и чистоте, то је пир кад двоје већ престају да буду две појединачне индивидуе, и постају као двојица, јединствена личност у два лица, како каже један од древних писаца. Ово се тада догодило по мери земље, али не у оној мери у којој треба да се оствари у Царству Божијем, зато што у тада Христос још није умро и није васкрсао. И овде видимо изванредан праобраз освећења међусобне љубави Божанском благодаћу, која својом силом надомешта све што недостаје и доводи до границе пријемчивости, до оне границе преко које овај брачни пар у датом тренутку није могао да иде даље: Христос још није био разапет и није васкрсао. На Тајној вечери Христос освећује чашу и дели је Својим ученицима, и то је чаша будућег века, ова чаша је праобраз Његовог живота и смрти. Али, и Тајна вечера, коју је Христос савршавао, била је праобраз оне Тајне вечере која ће бити светковина будућег века. И Мајка Божија нам тог дана помало открива тајну Тајне вечере. Ја не умем боље да се изразим, сами то треба да осетите, да размислите, да доживите, можда да годинама доживљавате крхотине поимања које имате. Али видећете да је овај брачни пир као икона која приказује будућу Тајну вечеру коју ће Христос савршавати, а ова Тана вечера је као икона и почетак, реалан почетак тајне јединства између Бога и човека, људи између себе, који ће се десити на крају времена. Овде је Мајка Божија одиграла одлучујућу улогу, зато што је Она била Та Чија вера је учинила чудо могућим. Христос се одазвао на Њену веру. Она је знала Ко је Он: Син Божји, Који је дошао у телу – Њено тело, Њена вера, Њено самопожртвовање.

И даље видимо као последњу појаву Мајке Божије у Јеванђељу: распеће, Голгота, узвишење недалеко од Јерусалима. Три крста, на средњем је разапет Христос, Син Божји, разапет као Син Човечији. С десне и с леве стране су разбојници. Један је неким чулом схватио да је поред њих разапет Неко Ко није налик на њега, Ко је чист, Ко је свет и Ко ме се обратио с молбом да га спаси. И други разбојник, који је још био слеп, коме патња, ужасност смрћу нису дали – како је то страшно рећи – да примети Ко је разапет с њим. А каква је гомила око њих? Размислите о томе. Приближавамо се Страсној седмици, зато можемо на кратко да се задржимо и на овоме. Каква је гомила?

Поред самог Крста је Пречиста Дјева Богородица, Која даје Свог Сина, једина од израиљских мајки Која, као што сам вам говорио, даје Свог Сина за откуп од смрти и страдања многих. И млади Христов ученик Јован, који је био способан просто да воли, да схвата, али да схвата срцем, да схвата свим својим животом. А уноколо, поред подножја

су војници који су разапињали злочинце, и гомила, страшна гомила која је дошла да види како људи умиру. Ми то не знамо, али ја се сећам како су се у Француској, док сам био још младић, кад се обављала смртна казна, врата затвора отварала и народ је имао право да присуствује томе како под гилотином умире преступник. И људи су долазили да виде, да осете оно што нису могли ни да замисле. Тако је и у овој гомили било људи који су дошли да виде како умире човек, шта значи умирање, како ће њему бити да умре једног дана. Било је и других људи, који су се радовали томе што ће Христос сад погинути, умрети – не зато што су Га лично мрзели, већ зато што је Његова проповед за њих била превише страшна. Да, проповед о оној љубави, о којој је Христос говорио, о љубави која себе предаје, која сав свој живот и сву своју смрт даје за сваког ближњег, која представља апсолутни захтев Јеванђеља – како је она страшна! И ми се бојимо, а како су се плашили људи који још нису спознали Христа као свог Учитеља, Наставника, Спаситеља, Бога! Колико је људи долазило размишљајући: Он је разапет. Ако умре, то значи да није био у праву и да ће ова Његова проповед о немилосрдној љубави, о љубави која не зна за милосрђе према ономе ко воли, ова проповед ће иструлити, можемо да је заборавимо, можемо да се вратимо уобичајеном животу. А други су се још радовали што злочинац умире.

Мати Божија стоји у овој страшној гомили, бучној, узбуђеној гомили. Код самог подножја Крста је апсолутна тишина немог унутрашњег ћутања Мајке Божије и ученика, ученика који због љубави умире заједно са својим Спаситељем и Учитељем и Мајке, Која у јединству воље, испуњавајући оно због чега Га је родила благодаћу Светог Духа, Свог Сина предаје на смрт. Она се не бори, Она не виче у помоћ; Она ћути у јединственој вољи с Њим. Он даје Себе по вољи Очевој, Она Га даје као Мајка, у јединству воље с Њим и с Небеским Оцем.

И Христос умире, и скидају Га с Крста. И Мајка Божија Га поново узима у загрљај, Он поново лежи на Њеним коленима као што је лежао као Дете предназначено за смрт. И Христос бива сахрањен. И Мајка Божија по речима Христовим иде заједно с учеником Јованом у његов дом и тамо ће му бити Мајка и он ће Јој бити син. Колико је недокучиве љубави и недокучиве вере у Христа потребно да би Мајка Божија неког другог примила као сина на земљи, зато што је Њен Син, Син Божји сад ван граница земаљског живота и иза границе смрти.

И даље још једно, последње. После Свог Васкрсења Христос се јавио Својим ученицима и Богородици. Њихов страх, њихов ужас: шта се десило? Зар је све о чему им је Христос говорио разбијено, зар је Он побеђен, зар је живео као у илузији о Себи и о будућности? – Све је то нестало: Он је жив, *жив је!* Сад је све истинито. Међутим, све ово до краја су могли да доживе, да схвате тек након што је на њих сишао Свети Дух. Христос је Реч Божија. Он је учио, учио је речју, учио је примером, Он је учио Својим ликом, и Својим образом, и Својим речима, али схватање, заједничарење до краја, не само у Његовим мислима, већ у ономе што је Он желео да им пренесе, могли су да приме тек благодаћу Светог Духа. И после кратког времена, након педесет дана, Свети Дух је сишао на апостоле.

Постоје иконе на којима је силазак Светог Духа приказан као силазак огњених језика на сваког ученика и на Мајку Божију. Међутим, ова врста иконе у извесном смислу није тачна, зато што по учењу Цркве Мајке Божије у том тренутку није било тамо, и то није случајно. И ево шта ми се чини толико важним, због чега то помињем: Њој није био

потребан силазак Светог Духа да би све схватила, да би све доживела. Свети Дух је сишао на Њу, Дјеву непоколебљиве вере, непоколебљиве верности, кад Јој је арханђео Гаврило објавио Христово рођење и кад је Она, по речима светог Григорија Паламе, ово рођење учинила могућим рекавши: „Нека Ми буде по вољи Божијој.“ Она је већ била испуњена Духом Светим, а ученицима је овај дар био потребан.

И затим, последње што се односи на Мајку Божију: то је Њено успење, односно то да је, кад је дошло време да оде од свега земаљског, Она умрла. Умрла је као сваки човек, умрла је као што је Христос умро, али Она није умрла онако као што ми умиремо, јер је већ била испуњена вечношћу; Она је била јединствена с Богом, испуњена Духом Светим. Смрт је морала да доживи, да прође кроз њу, зато што је Она – човек. Као сваки човек морала је проћи кроз искуство завршетка земаљског живота. Међутим, Она ни раније није припадала само земаљском животу, него и вечности, у Њој је живео Свети Дух, живела је сила Божија. И трећег дана после Њене сахране, кад је Њен гроб поново отворен како би један задоцнели ученик могао да се опрости од Ње, испоставило се да је Њен гроб празан. И било им је откривено да она није само Својим духом, већ и телом узнета у вечност, у Царство Божије. Исто као што се Христос није само Својим духом, већ и Својим телом вратио у недра Свог Небеског Оца.

То су мисли које сам желео да поделим с вама о Мајци Божијој. Читајте мало Јеванђеље, размислите, а што је главно – молите Јој се, молите Јој се, зато што такву љубав, какву је Она показала, нигде нећете наћи. На овоме желим да завршим данашњу беседу. Мало ћемо поћутати и ви понесите макар нешто и опростите ми што не могу да вам пренесем више.

Још једном желим да се задржим, премда кратко, на Мајци Божијој, на овим царским дверима кроз која се Христос, крочивши у свет кроз врата Благовести враћа у олтар и као у симболичном обличју, у виду Хлеба и Вина ставља на престо који је такође место заклања. Већ сам вам казао да без пристанка Мајке Божије не би било могуће оваплоћење, као што би било немогуће и без Очеве воље. Она је Двери небеске. Али како је страшно мислити да је Она двери захваљујући којима, кроз које је Син Божји постао Син Човечији, Бог, Реч, кроз која је ушао је у свет и истовремено је Она оне двери кроз које Христос иде на заклање.

Желим да поменем и нешто друго. Кад читамо на почетку Јеванђеља по Матеју и по Луки Христов родослов (Мт. 1, 1-16; Лк. 3, 23-38) ми видимо низове и низове имена људи који су били преци Мајке Божије. Они нису били свети у потпуном смислу речи као што је Мајка Божија била истински света, али је свако од њих давао сав свој живот, сву своју веру, све своје снаге, колико их је имао – Богу. Они су остајали грешни, из Старог Завета то очигледно видимо, али је свако од њих побеђивао у себи нешто од греха и преносио је следећем нараштају људску природу очишћену од макар једног греха, или посртања или жеље. И сви ови нараштаји су чистећи људску природу, родили Мајку Божију, у Којој није остало више ове греховности, која би ометала оваплоћење. Она је наследница све вере, свег подвига, чистоте свих претходних генерације. У Њој су сви нараштаји нашли свој завршетак.

Ово треба да нас наведе да размислимо о томе какав значај у нашем животу има наследност. О наследности увек размишљамо у извесном негативном смислу: од прародитеља и од предака смо наследили греховност, слабост и све оно што има везе с тим. Често видимо како смо од претходних генерација наследили ове или оне рђаве навике

или падове, али и добра, светла начела. Свако од нас је наследник свих претходних генерација, свако од нас носи у себи и светлу и мрачну прошлост ових поколења и сваком од нас је поверена будућност, зато што ћемо, у зависности од тога хоћемо ли очистити своје наслеђе или ћемо продубити његову греховност, или ћемо га оставити нетакнутим, оправдати или нећемо оправдати ово или оно лице у нашој прошлости.

Сећам се сусрета с једним човеком који ми је рекао: „Не могу да схватим шта ми се дешава: у мени се појављују таква и таква искушења. Она су ми животно апсолутно страна, не схватам одакле ми долазе такве мисли и осећања. Шта да радим с њима?“ Тада сам том човеку посаветовао: „Седите и покушајте да се једног за другим сетите својих блиских и даљих предака и поставите себи питање: да ли међу њима има неко у којем је постојало оно што вас сада мучи или доводи у недоумицу, или покушава да вас оскрнави?“ Овај човек је после извесног времена дошао код мене и рекао је: „Знате, размишљао сам и одједном сам се сетио једног од својих блиских предака у којем су живела сва искушења која ме данас кидају и која су ми лично туђа. Сигуран сам да сам их наследио. Шта да радим?“ „Да их победите! Ако их победите у себи, ослободићете свог претка његове греховности.“ Прошло је извесно време и овај човек је дошао код мене и рекао: „Борио сам се молитвом, подвигом, вером, криком упућеним Богу, љубављу према овом човеку и одједном је све ово прошло. И постало ми је јасно да сам победио – не за себе, зато што то нису била моја искушења, него за овог човека.“

О томе може да размисли сваки човек, јер ако погледа себе видеће да у њему постоје греховна спотицања која очигледно припадају њему, а има и таквих која га на известан начин чине наследником других људи. И треба да се бори из све снаге да победи не само сопствену греховност, већ и наслеђену. Али, такође треба имати на уму да нисмо наследили само греховност, да са захвалношћу, са свештеним страхом, с љубављу и нежношћу можемо да размишљамо о оним нашим прецима који су нам предали такво богатство! То може бити памет, то може бити танкоћутност, то може бити љубав, то може бити храброст, све врлине, сва људска лепота, која у нама може постојати макар у зачетку – и да им се захвалимо за ово.

Исто тако је и Мајка Божија била наследница свег подвига људског рода на очишћењу себе и да би припадала само и у потпуности Богу – и показала се управо таквом, као Она Која је толико била освећена, очишћена да је могла да се открије Богу до самих дубина и постане Место Оваплоћења Божијег.

Рођење Мајке Божије²

20. септембар 1968.г.

У име Оца и Сина и Светога Духа.

Сваки празник Мајке Божије је чиста радост. Није то само радост због Божије љубави према нама, већ и због тога што наша рођена, обична земља може тако да одговори на љубав Господњу. То за нас представља посебну радост. Кад добијамо од Бога милост наше срце ликује. Међутим, понекад бивамо толико тужни: шта да дамо, чиме да узвратимо за љубав, где да нађемо светост, нежност, способност да се свом природом одазовемо на милост Божију? И тада, иако знамо да је свако од нас слаб и немоћан у

² Проповед је одржана на бденијуу Успенском храму Новодевичјег манастира, Москва. Објављено: „Љубав која све побеђује“.

љубави, можемо да помислимо на Мајку Божију. Она је у име свих одговорила савреном вером, надом и љубављу које се никад нису поколебале, тако широкима да је умела да обухвати овом љубављу и небо, и земљу, да се открије љубављу тако да се оваплоти Син Божји, и тако да се отвори љубављу према људима да сви, и најгрешнији могу да Јој приђу и да добију милост. То је одговор све земље, то је одговор све васељене на љубав Господњу.

И радујмо се и понесимо данас радост из овог храма, не само на тренутак. Чувајмо је из дана у дан, дивимо се овој радости, радујмо се овом радошћу и дајимо ову радост људима како би се свако срце обрадовало и утешило, и просветило овом радошћу због тога што земља може да прими у себе небо, што човек може да одговори Богу тако да је Бог постао човек.

И сад, из века у век, док свет буде постојао, Бог је међу нама, исти Христос је међу нама, из дана у дан. И кад буде испољена, откривена слава земље и неба, Господ Исус Христос, истински Бог, али и истински човек, међу нама ће бити Мајка Божија Која Му је дала тело Својом љубављу, вером, светошћу, побожношћу.

Чувајмо, пазимо, гајимо ову радост и живимо њоме у дане туге, у дане таме, у дане кад нам се чини да ни за шта нисмо способни, да земља ничим не може да одговори на љубав Божију. Земља *јесте одговорила* и овај одговор заувек стоји уздигнутих руку молећи се за све нас, и за добре, и за зле, никада не стојећи на путу спасења, свима опраштајући. А Она има *шта* да опрости: јер људи су убили Њеног Сина – и ми Јој прибегавамо, јер ако нам Она опрости, нико нас неће осудити. С каквом вером приступамо Мајци Божијој, како дубока она треба да буде да би свако од нас, који својим греховима и својом недостојношћу учествује у Христовој смрти могао да каже: Мати, убио сам Сина Твог, али Ти опрости! И Она се заступа за нас, и милује нас и спасава, и израста у сву величину љубави Господње. Слава Богу за то, слава Мајци Господњој за ову Њену љубав! Амин.

Успење Мајке Божије

28. август 1985.г.

У име Оца и Сина и Светога духа.

Ове недеље Православна Црква слави Успење Мајке Божије. Успење је словенска реч, она значи да је Мати Божија уснула, како се у стара времена говорило, *сном земље*, да је умрла. Међутим, у речи „умрети“ има много горчине, осећаја пораза. У речи „успење“ је осећај мира. И заиста, у празнику Успења радујемо се због тога што је Мати Божија, Чијом вером је Христос дошао на земљу, Чијом вером је Он био слободан да саврши Свој трагичан пут, уснула сном земље и што се у том тренутку поново нашла лицем у лице са Својим Сином и Својим Богом Који Ју је васкрсао и вазнео се на небо. У Успењу, као у свакој смрти, постоји трагедија: човек није рођен да би умро – али постоји и диван сусрет, сусрет живе душе са својим Богом. Свако од нас ће умирући тако срести Бога. Али сви смо ми у овој или оној мери помрачени, оскрнављени грехом, а Мајка Божија, Пречиста Дјева Богородица је могла да уђе у вечност и да крочи у светлост вечности не уносећи у њу било какву сенку. Она је ушла у живот као Мајка вечног Живота на земљи и ми се радујемо због Њеног Успења и радујемо се због тога што по црквеном предању, земља

није задржала Њене пролазне остатке, што је Она васкрела по телу и што је Она првенац из мртвих после Васкрслог Христа. Амин.

Празник иконе Мајке Божије „Неочекивана Радост“³

21. децембар 1969.г.

У име Оца и Сина и Светога Духа.

Желим да вам честитам празник „Неочекиване Радости“. Колико би код нас могло бити неочекиваних, изненадних радости кад бисмо потпуно отворена срца прихватили све што нам се даје у животу. Невоља је у томе што ми сиромашимо своју радост сматрајући је природном, а несрећу помрачењем онога што треба да буде у животу. Ми очекујемо радост, захтевамо радост и кад нам се она не даје постајемо душевно бледи, тужни, мрачни.

Уједно, колико радости истовремено пролази потпуно неопажено. Сви ми своје тело сматрамо својом својином, својим насељењем, оно треба да нам служи вером и истином, треба да буде здраво. А људи који су много и дуго боловали, кад одједном оздраве после дугогодишњих патњи осећају да је тело тако дивно. Како је чудно човеку који годинама није могао да се креће – да хода, који је једва стајао – да може да стоји, који једва могао да дише – да дише слободно и тако даље. Да би наш живот био богат радошћу, управо оном коју не очекујемо, оном радошћу о којој и не размишљамо, пре свега треба да научимо на ниједну радост не сматрамо природном, нечим што се подразумева, Божјим дугом према нама, морамо умети да се дивимо свакој радости која долази, јер свака радост је знак Божије нежности или људске нежности и љубави. Кад бисмо се само замислили над тим колико је труда, бриге Божије и људске у оном парчету хлеба које једемо – као бисмо овај хлеб држали у руци дивећи се, јер је овај хлеб, по речима једног нашег руског младог богослова – Божија љубав, која је постала храна за нас.⁴ И тако је с ваздухом, тако је с телом, тако је с разумом, са срцем, са свим.

И желео бих да вам испричам нешто о једној посебној, заиста неочекиваној радости која се догодила у нашој лондонској патријарашкој парохији управо сад, око празника „Неочекиване Радости“. Једног дана после богослужења ми је пришао узнемирени чувар цркве и рекао: „Владико, украдена је Иверска!“ Мала Иверска икона Мајке Божије из XVII века украдена је за време службе. Шта да се ради? Рекао сам му да ћути и да се моли да се она врати. Заменио сам је другом иконом – две недеље касније и она је нестала за време службе. Чувар ме је обавестио о томе. Молио сам се за време литургије: шта да радимо? И пред крај службе сам изашао пред народ и рекао: „Ево шта се догодило – два пута за редом неки човек је за време богослужења украо иконе. Према томе се можемо односити двојачко: или да видимо у томе светогрђе и да молимо Бога да казни злочинца или да се замислимо над тим шта човека може да наведе на такав поступак. Шта се дешава у души таквог човека ако он долази у цркву у којој се људи моле, где су сви отворени, рањиви и незаштићени и да однесе икону? Како се плашим за њега, како ме боли душа за њега и како ми га је жао!“ И одлучили смо да се молимо за њега. Да се молимо просто за човека о

³ Проповед је одржана на бденију у храму великомученика Теодора Стратилата (Антиохијско подворје у Москви). Објављено: „Љубав која све побеђује“.

⁴ Протопрезвитер Александар Шмеман. „За живот света“. Њу-Јорк, 1983., стр. 11.

којем ништа нисмо знали осим да је украо иконе које су нам биле драге. Не драгоцене, већ драге, зато што је све иконе у нашем храму неко дао од убогости своје. И још смо одлучили да се молимо да ове иконе донесу благослов ономе ко их је узео и ономе ко их добије. Тако смо се молили скоро пола године.

Једне вечери код мене је покуцао човек и рекао: „Владико, желим да се исповедим.“ Не знам због чега, али сам му рекао: „Не, нећу да чујем твоју исповест, реци ми: шта си урадио и због чега си дошао?“ Одговорио је: „Добро, украо сам ваше иконе и надао сам се да ћу добити разрешење од вас...“ Рекао сам: „Тако га нећеш добити. Реци ми, да ли си још нешто од некога крао, да ли си много крао?“ „Да.“ „Онда се врати кући, скупи све што си украо, и иди од куће до куће, звони на врата и испричај људима, својим пријатељима (зато што је крао од пријатеља, није то био лопов који би крао да му прети опасност), приђи сваком од твојих пријатеља који су имали поверења у тебе и које си преварио и реци: „Преварио сам те, сад сам ти донео украдено – опрости!“ И додао сам: „Буди спреман да људи могу да ти не опросте, да могу да те избаце, да те туже – буди спреман на то и с радошћу реци „да“.“ Отишао је рекавши: „Мораћу да идем до једанаест сати. Али у једанаест није дошао. Чекао сам га и до поноћи и касније, и болела ме је душа: значи, уплашио се, значи овај порив је у њему умро пред страхом, пред стидом – лажним стидом, зато што није било стида пред Богом, а од људи се уплашио. Молио сам се како сам умео. А сутрадан, већ је прошло једанаест, поново је закуцао на врата. „Зашто ниси дошао јуче?“ „Много сам крао, обилазио сам цело вече, цело јутро сам ишао, сад узмите и ваше две иконе.“ Тада сам га примио на исповест. Молили смо се, дао сам му разрешну молитву. То је било управо после празника „Неочекивана Радост“ а следеће недеље сам говорио у парохији проповед о томе шта је Мајка Божија учинила, како је умела да претвори злочин у нову радост, у неочекивану радост, у изненадну, ненадану радост. Ето, размислите: Она је заиста пошла с њим, Она је заиста пробудила у његовом срцу покајање, заиста га је вратила Сину Свом и Богу, управо пред Христово Рођење, пред онај дан кад је Христос постао човек како би спасио пропале.

Ето вам примера, богатог примера, зато што он не говори само о томе како човек може да се каје, већ и о томе да можемо да се надамо преко сваке наде, да волимо тамо где навиру гнев, љутња, увреда – да волимо „безумно“. Зато што је све Јеванђеље у суштини „безумље“ по људском суду. Тако људи не живе као људи, тако живе Божји.

Какву радост нам је Господ дао! Желим да поделим с вама ову радост. Овај Миша, који је крао иконе сад је прислужитељ у парохији, наш, тачније, не наш него Божји. И ово је учинила Мати Божија. Ето какве се заиста неочекиване радости дешавају. И оваквих радости би могло да буде много кад бисмо уместо да будемо сумњичави, осветољубиви, зли, били спремни да претрпимо губитак, а да не изгубимо љубав. Амин.

Благовести – Светли понедељак⁵

7. април 1980.г. Лк. 1, 24-38; Јн. 1, 18-28.

Христос воскрес!

Врло ретко се Христово Васкрсење и Благовести поклапају као ове године и у извесном смислу то нашу радост чини још потпунијом, још славнијом.

⁵ Превод с енглеског Т.Мајданович. Објављено: „У име Оца и Сина и Светога Духа“.

О Мајци Божијој увек размишљамо како се у току целог Христовог живота повлачи у сенку, као о дивној у Њеном ћутању, у Њеном повиновању путевима Божјим, у Њеном прихватању Христовог пута који ће Га довести до страдања. Видимо Је покрај Крста, чујемо обећање које Јој је дато у канону: *Не ридај Мене, Мати, востану бо.*⁶ И сећамо се Симеонових речи: мач ће проћи кроз Твоје срце (уп.: Лк. 2, 35).

Данас као да се затворио круг: Благовести су објављене, све се догодило, све се десило, и испуњење свега је Васкрсење. И Васкрсење управо уочи Благовести као да отири сваку сузу испуњавајући сву помрчину и таму дивном светлошћу вечног живота. И можемо да се радујемо још дубље, да се радујемо за Њу – Ону Која нам је дала Свог Сина, да се радујемо што Она сад, на дан Својих Благовести, пребива у уверености и слави Васкрсења Свог Сина. Амин.

Благовести Пресвете Богородице

7. април 1978.г.

У име Оца и Сина и Светога Духа.

Празници су различити. Понекад душа бива толико пуна радости, одушевљења и умилења, да човек остаје празан зато што му је срце одвећ препуно, одвећ је велика радост. Понекад човек остаје празан зато што је несрећа тако дубока, туга је толико дубока, да се рука не подиже на рад, на посао. И у празнику Благовести Мајке Божије се ова два расположења преплићу тајанствено и страшно, страшно и дивно. С једне стране, како човек да се не радује, како да се не запањи и да не дрхти кад помисли да је глас Господа допро до Пречисте Дјеве Богородице и да Јој је анђеоски објавио да ће Сам Бог кроз Њу постати човек, да ће ући у овај свет и да ће доласком Божјим цео свет бити преображен. Свет више неће стајати лицем у лице са својим Творцем само у трепету и свештеном страху, већ ће се радовати због тога што је у њему, у његовој сржи – Сам Бог. Свет се неће радовати само због тога што је човек тако велик да је Бог могао да се сједини с њим, већ и зато што је сва материјална, видљива твар тајанствено сједињена с Њим.

Али у Благовестима радост није само због тога што нам је Господ пришао свом Својом љубављу, што нам даје Себе у безграничној нежности. Наша радост је због тога што се нашао човек, Дјева из израиљског народа Која је толико заволела Бога свим срцем, свом мишљу, свом снагом, свим телом Својим, да је могла да каже Арханђелу као одговор на његову страшну и дивну блавест: *Ево Слушкиње Господње, нека Ми буде по речи Твојој* (Лк. 1, 38). У Њој је све човечанство дало себе Богу, све човечанство се открило Богу и рекло је: дођи! И нека ми буде по вољи Твојој!

Али шта се догодило по вољи Господњој? Како је касније казао Симеон Богопримац, мач је прошао кроз Њено срце кад је Њен Син био разапат на Крсту (Лк. 2, 35). Касније је дошло време кад је Син Божји поставши Син Човечији дао Свој живот због љубави према нама.

⁶ Ирмос канона јутрења Велике суботе: „Не ридај Мене, Мати, зрјашчи во гробје, јегоже во чревје без семене зачала јеси Сина: востану бо и прослаљусја и вознесу со славоју, непрестано јако Бог, вјероју и љубовију Тја величајушчија.“ „Не ридај за Мном, Мати, видећи како лежим у гробу, Ја Син Твој, Којег си зачала у утроби без семена: јер ћу устати и прославићу се и као Бог узнећу у слави оне који Те непрестано величају с вером и љубављу.

И овај спој дивне Божанске љубави у тако једноставној нежности и предавању Мајке Божије и у тако страшном подвигу крсне љубави до самозаборава на Крсту у нама изазива страх и трепет који се преплићу с нашим ликовањем.

Сад смо у Великом посту. Цео пост је устремљен ка Христовом Васкрсењу. У току првих недеља Црква нам скреће пажњу на грехове који нас одвајају од Бога, а затим се одједном открива пред нама, недеља за недељом, шта Бог чини, шта твори како би нас спасио: Победа Православља, Победа Бога у људским срцама која Га примају, воле предају Му се и спознају дубине Божије. Празник светитеља Григорија Паламе, који нам је објавио да благодат Божија није само дар, да је то Сам Бог Који нам се безгранично даје. А сад празник Благовести: долазак Самог Христа и то што нам Се Бог Сам даје.

И ево нас на путу ка Васкрсењу Христовом. Ближи се празник над празницима, светковина над светковинама, кад ће сав ужас, сав трепет и страх и Благовести, и изношења Крста и Распећа одједном заблистати као победа. Христос је васкрсао, смрт више нема власти над њим, Он је већ победио грех, смрт. Између Бога и човека више нема непролазног бездана, него је у Њему човек ушао не само у вечни живот, већ у дубине Тајанствене Божанске Тројице, на престолу Божјем, Васкрсењем и Вазнесењем Његовим, сео је у људском телу Син Божји. Сва трагедија се сад разрешила победом и светковином, ми се радујемо због ове победе, појемо да је васкрсао Христос да већ *мертвих ни једин во гробје*, да је сав ужас у прошлости. Истовремено, у како страшном и ужасном свету живимо! Даје нам се љубав Божија, али да ли је ми прихватамо? Бог је постао човек да бисмо ми постали Његови браћа и сестре и да бисмо постали Божански људи на земљи, обасјани, прожети вечним Божанским животом – а ми?

И ево, износимо Крст и још увек, славећи Благовести имамо на уму да је кроз срце Мајке Божије прошао мач, да га је пробо. Зар то није довољно да нас подстакне да живимо оним новим, Божанским животом који нам Господ даје у Свом Васкрсењу? Зар узалудно појемо: *Христос воскрес из мертвих, смртију смрт поправ, и сушчим во гробјех живот даровав?* Не, то је истина! Зато нећемо стремити само ка празнику Васкрсења Христовог, већ ка самој његовој реалности у заједничарењу Божанском, вечном животу. А онда, захваћени као пожаром Христовим животом, животом Божјим, изађимо у живот земље, у свет који је сад још увек у сумраку, у мраку, у страдању. Изађимо у овај живот као што је Христос ушао у њега како бисмо сав наш живот, без остатка, дали ради вере у човека, ради вере у Бога, ради победе љубави, ради вечног живота и победе. Амин.